

deletet bemutat a közel kétezer oldalra tervezett két vastkos kötet, úgy hogy ennek birtoka más forrásmunkákat nélkülözhetővé tesz. Aki a két kötetet megszerzi: kényelmesen kéznél talál minden jogszabályt.

Sági János kérésére: dr. Kéry János budapesti kir. törvényszéki bíró és Rojések Sándor kir. betétszerkesztő bíró, ki most a központi telekkönyvi hivatalban működik, segédkezik a munka megírása körül. A két kiváló bíró neve is szerepel a könyvön és így minden garancia meg van arra, hogy a mű a legkényesebb kívánalmakat is kielégíti, a jogászai kritikát is kiállja.

A két kötetes munka bolti ára 48.— pengő.

G. A.

Dr. Fürst László: Utaló magatartások. (*Szladits szeminárium kiadványa, 1929.*)

Megszoktuk annak konstatálását, hogy a jog releváns hatásait, megfogható, határozott és objektív erővel jelentkező tényállásokhoz fűzi. Mégis vannak tényállások, amelyekben a fél magatartása, vagy cselekedete nem esztályozható sem a jogügyleti nyilatkozat, sem a tilos cselekmény kategóriájába — és adott esetben a jog az ilyen elvileg kötelmet nem fakasztó, de tiltottnak sem minősülő magatartáshoz mégis hatályos következményeket kapcsol. Olyan viselkedésért nevezetesen, amely valamely — esetleg nem is létező — tényállásra utal, az azt tanusító fél a forgalom tisztessége és bizalmánál fogva helyt állani köteles, feltéve, hogy a szembenálló fél e magatartásra építve, teit megfelelő nyilatkozatot. Mert a jog, ha nem is lehet olyan böles, hogy feltárja és szabályozza a lélek belsejében jelentkező folyamatokat, másfelől nem is lehet — mint könyvünk mondja — oly naiv és gyenge, hogy ha finomabb formában ugyanaz történik, aminek más alaki megnyilatkozásaival szemben állást foglalt, szemet hunyva, tétlen maradjon.

Ez „utaló magatartások“ a gyakorlatban részben bizonyító tényekként, részben indíciumul jelentkeznek, de van olyan is, amely már a vélelem erejével hatva, az anyagi joghelyzetet közvetlenül konstruáló, a jogszabály tényállásbeli elemét alkotó tényként minősül. A jogfejlődés mai helyzetében az utaló magatartások fogalmi körébe sorakoztatható tényállások nagy tömege, még csupán a felismerés, de nem az elismerés stádiumában van. Ezek az illegitim, kötetlen, de mégis jogváltoztató erővel ható tényállások, az utóbbi időkben, idegen kategóriákba elburkolva, formátlanul ott szállongtak már jogéletünk levegőjében és jogászai gondolkodásunknak elemei lettek,

anélkül, hogy tudományosan meghatározott alakot öltöttek volna. Felbukkantak a jövő hangjaira finomabb érzékekkel rezonáló bírák ítéleteiben és kicsillantak a forgalom érdeke, a méltányosság, a jóhiszeműség és hasonló tételes törvénybe nem foglalt formulák leple mögül.

Szerzőnk a jogélet e tendenciájának felszínre hozására, a jog, topográfiailag egymástól távolos vidékein tallózva, külsőleg merőben elüti színezéssel jelentkező tételeket szed össze, kihámozva a méhükben meghuzódó azonos magot, felfedezi a jelenségek törvényszerű biztonsággal ismétlődő együttthatóit és új fogalmi kategóriát teremt azzal, hogy tudatossá tesz a jogélet levegőjében ködlő, eddig alig sejtett célszerűségeket és irányokat.

És itt meg kell mondanom, hogy a könyv egészében, esodálatosan ellentmondó hatást gyakorolt reám. El voltam ragadva az eszmék gazdagságától, a stilus virtuozitásától, de nem voltam meggyőzve annak a tételnek igazságáról, amit hirdet. Azt hiszem elsősorban, hogy nem túlzottan célszerű az ujonnan felismert jelenségek alap-elemeit rögtön fogalommá sűriteni és ezzel a magánjogi rendszernek eddig is szövevényes fogalmi leltárába, egy új zárt fogalomkört állítani. A sokat átfogó, centrális fogalmakért nem igen rajonghatunk, különösen, ha ismerjük azt a logikai folyamatot, amely szerint a jog fogalmai keletkeznek. A merőben elméleti szálakból szőtt deduktív kategória gyakorlati értéke kevés; ha meg az élethöz ellesett elemeket igyekszünk összehangolni, menten kitűnik, hogy az új fogalom csupán annyit ér, mint amennyi egymást fedő jelenségbe kapcsolódik; a jelenségek elemei mindig fluktuálnak, a centrális fogalom tartalma tehát mindig változó és mindig zavaros. Éppen ezért könyvünk komoly értékét talán nem is az általa eredményként rezümált új fogalom megteremtésében, hanem abban a tanulságban látom, hogy felfedez és reámutat a jogéletben sűrűn felbukkanó olyan újabb jelenségekre, amelyek a dogmatika recipiált fogalomköreibe nem skatulyázhatók és mégis különös figyelmet és igazságos megoldást kívánnak.

A felfedezés tudományos értékét és a fogalmelemzés elméleti és gyakorlati jelentőségét nem homályosítja el az a teljesen szubjektív aggályoskodásom sem, hogy bizonyos féltő kételkedéssel fogadom a tudomány minden kísérletét, amely elméleti alapot és elvi erővel ható instrumentumokat ad annak a jogalkalmazási irányzatnak, amely a régi jogászai gondolkodással szöges ellentétben, a *ius strictum* negligálását, a magánjogi autonómia

semmivé válását, a bírói beavatkozás lehetőségeinek szaporítását és végül is a jogrend teljes bizonytalanságát eredményezi. Félek minden olyan formulától, amelynek árnyékában a klasszikus jog kérdetei elmosódnak, az ügyleti szabályok szigorú jogtétellei meglazulnak és amelynek puhító, átalakító szűrőjén keresztül elporlódnak azok a garanciák, amelyeket a régi dogmatika magánjogi tevékenységünknek biztosított. Az utaló magatartások és hasonló csökkent relevanciájú tények jogi hatályosságának elismerése, kétségtelenül olyan eredmény, amely örök értéke lesz tudományunknak. De nem szabad, hogy a teoretikus igazság minden szépségével jelentkező formula elkápráztasson a praktikus jogalkalmazásnál, mert különben „az utaló magatartások” fogalma is csupán szaporítani fogja a judikatura azon eszközeit, amelyek szinte sugalomszerűen jelentkeznek legfelsőbb bíróságaink újabb ítéleteiben: jobb elképzelésük ellenére megtámadják a szerződések kötelező erejébe és az ügyleti megállapodások változhatatlanságába vetett hitet és megteremtik azt a jogi légkört, amelyben a jogosult jogaival, a kötelezett köteleiségeivel, tisztában lenni és komolyan számolni képtelen.

A kritikus, a műfaj eredendő bűnénél fogva, önkénytelenül is az advokatus diaboli elfogultságával teszi meg megjegyzéseit. De jelen esetben — amint jeleztem — ami kritizálható is könyvünk eredményének mérlegelésében, az egyéb vonatkozásaiban könyvünknek kétségtelen értékeként jelentkezik. Megtörténhetik, hogy az átlagos jogász nem fogja első olvasásra megemésztetni mondami-valóját, amelyet nem lehet a közhelyek, a mindennapos igazságok rőfjével felmérni: mert a jog világát oly színes és gazdag eszmékben vetíti elénk, hogy valóban ki kell lépnünk a megszokott jogászmesterség szűk horizontjai közül, hogy minden összefüggésében és teljes szépségében felfoghassuk. De ha lapjait azzal az elmélyedéssel forgatjuk, amelyet anyaga és formája megkíván, akkor úgy fogjuk érezni, hogy ez a kicsiny, mintegy száz oldalas füzet a magyar jogi irodalom remekei között fog világitani, mikor sok talán „hasznavehetőbb”, gyakorlatibb és áttekinthetőbb műre már régen homály borult.

Dr. Varannai István.

Bírósági kalauz az 1930. évre. E címen *dr. Radó Sándor* budapesti ügyvéd szerkesztésében és a Minerva papíráruház kiadásában igen ügyes füzetecske jelent meg, amely a bíróságok ügybeosztását, a bírák, kir. ügyészek és végrehajtók